

Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді

Проаналізовано стандарти академічної чесності. Виявлено її роль у правовому вихованні студентської молоді. Розглянуто різновиди академічної нечесності та їх негативний вплив на суспільні процеси. Показано корелятивність правового та морального виховання.

Ключові слова: академічна чесність, правове виховання, академічна нечесність, правова культура, молодь.

Становлення особистості є складним багатоплановим процесом, який має індивідуальні особливості та не може бути схематизованим. Важливу роль у формуванні людини як громадянина відіграє правове виховання. Процес правового виховання триває на всіх етапах соціалізації людини, але дуже важливе значення у формуванні її світогляду має вплив сім'ї, навчальних закладів та трудових колективів.

Одним з найважливіших періодів життя будь-якої людини є навчання у вищому навчальному закладі. Саме в цей час молода людина набуває не тільки знань, а й опановує різноманітні моделі поведінки, спілкуючись у студентському середовищі, переглядає свої світоглядні настанови під впливом викладачів. Як відомо розвинена особистість повинна демонструвати високі зразки культури у повсякденному житті, в тому числі й правової. Отже, вже під час навчання студент демонструє своє розуміння певних норм й правил, вчиться дотримуватися або, нажаль, порушувати їх. В цьому контексті проблема академічної чесності набуває особливої актуальності, оскільки дотримання певних принципів під час навчання є запорукою успішності багатьох суспільнозначущих процесів: формування інтелектуальної еліти, розвиток науки і виробництва, підвищення конкурентоздатності країни у світі й як наслідок – суспільного прогресу. Необхідно також зазначити, що втілення постулатів академічної чесності в процесі навчання має потужний виховний

вплив на правосвідомість молоді, на формування відповідної правової культури.

Виходячи з вищенаведеного, метою даної статті є дослідження проблеми академічної чесності як важливого чинника правового виховання студентської молоді.

Проблематика академічної чесності знайшла відображення у роботах низки закордонних та вітчизняних вчених, а саме М.Гриньової, Е.Гулда, Р.Джонса, О.Жорнової, Д.Мак-Кейба, Р.Патора, М.Рея, Л.Рижак, В.Ромакіна, Я.Садлака, П.Скота, О.Траверсе, О.Цокур, Т.Ярошенко та інших.

Визначаючись термінологічно, необхідно зазначити, що академічна чесність – це дотримання певних морально-правових норм, правил та принципів у навчальному закладі як студентами, так і викладачами. Правила академічної чесності орієнтують студента на якісне навчання, адекватну самооцінку щодо рівня отриманих знань та на перетворення його з об'єкта навчання на суб'єкта навчання. Фактично молода людина повинна зрозуміти, що від якості отриманих нею знань залежить її майбутнє: спектр можливостей щодо працевлаштування, кар'єрне зростання, соціальний статус та ін.

В свою чергу, правовиховний аспект феномену академічної чесності полягає в тому, що студент добровільно (або під тиском колективу) дотримується певних цінностей та норм, реалізуючи їх у повсякденному житті. Він вчиться відповідати за свої вчинки, бути чесним перед самим собою та у спілкуванні з оточуючими, відстоювати справедливість й співвідносити власні інтереси з колективними.

Аналізуючи вищезначену проблему В.Ромакін підкреслює, що академічна чесність має велике виховне значення. Наприклад, існує думка, що використання «шпаргалки» – це деякою мірою корисна справа. Вона є результатом певної підготовчої діяльності й сприяє засвоєнню матеріалу під час її підготовки. Даний фахівець вважає таку точку зору хибною, наголошуючи, що списування привчає до порушення існуючих правил та законів. Тим самим формується менталітет молоді, який базується на тезі, що порушення

законів завжди є найшвидшим шляхом до бажаної мети. Така точка зору не може існувати у правовому суспільстві, яке визнає верховенство права [1,с.25].

Отже, студент вже під час навчання повинен зрозуміти раціональність, справедливість та необхідність правової норми. З'ясовуючи сутність академічної чесності, з нашої точки зору, необхідно визначитись з тими явищами, які є проявами академічної нечесності.

Розглядаючи закордонний досвід функціонування ВНЗ, Т.Ярошенко зазначає, що в американських навчальних закладах проблемі академічної нечесності приділяють значну увагу. Про це свідчать різноманітні документи, в яких ідеться про необхідність постійної боротьби з нею та про шляхи її подолання. Так, в університеті штату Меріленд існує правило, згідно з яким будь-який член університетського співтовариства, котрий спостерігав прояв академічної нечесності або мав інформацію про вчинення такого акту чи спробу його вчинити, відповідальний за інформування про це Офісу юридичних програм. Крім того, на кафедрах є викладачі (один або декілька), яким поставлено в обов'язок отримувати первинну інформацію про випадки академічної нечесності від викладачів, і вони після бесіди зі студентом про кожне виявлене порушення повинні описати його й здати перший екземпляр документа на кафедру (залишивши собі копію), а також додати пояснення студента, якщо є змога його отримати. Завдання викладача кафедри, який одержує цю первинну інформацію, – передати її в Офіс юридичних справ, що займається розглядом усіх порушень, про які надійшли повідомлення. Їх обговорення здійснює Студентська рада честі. До завдань цих вузівських підрозділів входить не тільки аналіз і оцінка вже допущених випадків академічної нечесності, але й виступи перед студентами з розповіддю про свою діяльність, поширення превентивної інформації [2].

Поворот до радикальної боротьби з академічною нечесністю в університеті Меріленда датується 1991 роком, коли було прийнято Кодекс Академічної чесності й створено Студентську раду честі. Кодекс виділив такі прояви академічної нечесності:

- списування – навмисне використання або спроба використати не дозволені матеріали, інформацію або навчальні посібники, виконуючи будь-яку академічну вправу;
- підробка – навмисна або недозволена фальсифікація чи вигадкування інформації та її цитування в академічній роботі;
- надання допомоги для здійснення акту академічної нечесності – навмисна чи усвідомлена допомога або спроба допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності;
- плагіат – навмисне чи усвідомлене представлення слів або ідей іншої особи як своїх власних в академічній роботі [3].

Як правило у вищих навчальних закладах західних країн, де серйозна увага приділяється боротьбі з академічною нечесністю, студенти складають присягу щодо дотримання певних стандартів навчання та допомоги у боротьбі з проявами неетичної поведінки з боку викладачів й студентів. У переліку провідних університетів, що в них студенти складають письмову присягу на відсутність академічної омани, наявні Принстон, Університет Вірджинії, Університет Північної Кароліни, Весліан університет, Університет Вандербільт, університет Райс, Оберлін Коледж та Мічиганський університет (технологічний коледж). До цього переліку також приєднуються такі навчальні заклади, як Університет Дьюк, Університет Джорджтаун та школа журналістики Північно-західного університету. Мета присяги полягає у створенні ритуалу, який заохочуватиме студентів та викладачів до роздумів над пріоритетами навчального закладу та цінностями академічної чесності. Кодекс честі ще раз підтверджує, що вищий навчальний заклад прагне досягти відмінних успіхів у викладанні та навчанні студентів, а також підтриманні високих стандартів моральної поведінки.

Реалізація положень Кодексу честі безпосередньо пов'язана з різноманітними правовиховними заходами. Зокрема, до умов, які сприяють ефективному функціонуванню Кодексу честі, належить проведення тренінгів з роз'яснення основних вимог цього Кодексу. Так, студентам першого курсу у

рамках вимог навчального матеріалу пояснюють основні порушення академічної чесності, зокрема, що таке плагіат, та наводять приклади академічної чесності [4,с.60].

Наступною умовою ефективного функціонування Кодексу честі та засобом правового виховання є перманентна інформаційна компанія спрямована на викладачів й студентів, її метою є нагадування правил етичної поведінки та роз'яснення відповідальності в разі їх порушення. Так, текст Кодексу честі надрукований у довіднику студента, буклетах, флаєрах, розміщений на веб-сторінці університету.

Важливою умовою, що забезпечує дієвість Кодексу честі та правового виховання у ВНЗ взагалі є система судових санкцій, яка передбачає покарання за порушення правил поведінки. Спільними для багатьох університетів США є суди, які складаються з викладачів та студентів. Концепція судочинства у вищих навчальних закладах США полягає у дотриманні правил проведення слухання, оскільки студент як громадянин має право на належне ставлення до нього.

Загалом в університетах США повноваження студентського уряду на початку ХХ ст. обмежувались дисциплінарно-контролюючими функціями за поведінкою студентів у гуртожитках та за дотриманням студентами Кодексу честі, який гарантував підвищення якості освіти через виконання правил академічної чесності. Діяльність студентського уряду належним чином документувалась відповідальним секретарем (радником), вся документація передавалась до архіву, забезпечуючи накопичення довідкового матеріалу, фактів, досвіду для вивчення наступним поколінням студентів [5,с.158]. Зміни у структурі інституцій, що допомагають забезпечити дотримання принципів академічної чесності на сучасному етапі, відбуваються під впливом вимог студентів щодо захисту власних прав та вимог суспільства до рівня підготовки фахівця і громадянина.

На жаль, в Україні ще недостатньо уваги приділяється утвердженню принципів академічної чесності, хоча вона належить до важливих проблем

майбутньої безпеки країни. Чесність – це не стільки моральна цінність, скільки необхідна умова існування демократичної держави, правового суспільства, конкурентної економіки. Свобода і чесність – два необхідні компоненти існування демократичного суспільства.

До найбільш поширених виявів академічної нечесності у сфері освіти України фахівці відносять: списування, користування шпаргалками, шахрайство, плагіат. Нові технології модернізують реалізацію згубних звичок, зокрема, це використання мобільних телефонів при складанні іспитів і заліків, консультуванні один одного під час написання контрольних робіт тощо. Досвід академічної нечесності, якого часто набувають студенти в наших університетах, – це тренування на подальше порушення законів [6,с.175]. Таким чином, правове виховання у студентському середовищі повинно мати не тільки теоретичний характер, а й втілюватися у певних моделях поведінки, які підтримуються та стимулюються керівництвом вищих навчальних закладів.

Проблема академічної чесності в Україні має два аспекти. З одного боку, існує надзвичайно високий рівень списування та інших зазначених вище видів шахрайства студентів, що вимагає невідкладної та першочергової уваги. З другого боку, українське суспільство, насамперед освітяни, не надавали суттєвої уваги цій проблемі, тому що у пострадянському суспільстві, на тлі боротьби з корупцією та беззаконням, вияви цієї проблеми (зокрема, списування) для багатьох здається несуттєвою [7,с.35]. В цьому контексті необхідно зазначити, що корупція та академічна нечесність тісно взаємопов'язані між собою, оскільки якщо молода людина звикла порушувати норми у вищому навчальному закладі, то їй набагато простіше це буде зробити у своїй професійній діяльності. З іншого боку корупційні моделі поведінки є підґрунтям для поширення академічної нечесності: коли у суспільстві панує корупція, то зникає необхідність мати глибокі знання, а є потреба будь-якими шляхами отримати диплом.

Американська викладачка права Ванесса фон Струнсе була вражена поширенням згубних звичок серед українських студентів і толерантному

ставленню до них викладачів. Списування, зазначає авторка, звичайно, трапляється і в американських освітніх закладах, але ним займаються таємно. В Україні ж воно є обурливо відвертим [8,с.273].

Як зазначає Л.Рижак, списування в українській системі освіти перетворилося на вид мистецтва, де студенти виявляють надзвичайну винахідливість. Якщо американських студентів обурюють будь-які спроби списування, то для українських студентів воно соціально прийнятне. Дослідниця згадує промовистий випадок, коли на міжнародний конкурс два студенти подали роботи, що збігалися дослівно. Факультетське журі не лише не дискваліфікувало ці роботи, а, навпаки, визнало обох студентів переможцями. Глибока вкоріненість згубних звичок і терпляче ставлення до них є руйнівним, образливим та шкідливим для системи вітчизняної освіти в цілому [9,с.35].

Професор М.Рей переконаний: коріння проблеми полягає в тому, що українські студенти не мають стандарту академічної поведінки, до якого вони могли б звернутися. Не існує також чіткої межі неприйнятної академічної поведінки. Автор нагадує: вища освіта повинна ґрунтуватися на правді, оскільки всі ми залежимо від того, наскільки наші академічні інститути можуть гарантувати відповідність дипломів, одержаних випускниками, рівню їхніх знань [10,с.262-263].

Отже, саме у вищому навчальному закладі в результаті дотримання норм академічної етики повинні формуватися у молоді такі важливі якості як компетентність і відповідальність. Компетентність громадянина – це його знання про те, які існують способи відстоювання прав, свобод, захисту власних інтересів, це та цінність, яка забезпечує життєздатність і стійкість демократичного ладу. Готовність і бажання діяти передбачають відповідальність: усвідомлення того, що «дорослий стан» (а демократія орієнтує людину на те, що вона мусить долати інфантильність, споживацьку налаштованість, надії на патерналізм і опіку) – це обов'язок повною мірою відповідати за прийняті рішення і вчинені дії. У компетенцію громадянина

входить увесь спектр його суспільного існування, усе те, що творить мережу соціальних відносин [11].

Отримання студентом якісних, різноманітних знань, моральне задоволення від виконаних завдань розвиває почуття власної гідності, формує самоповагу та віру у власні сили. Усвідомлення кожним особистої значущості, власної людської місії, унікальності, самобутності й невичерпності – це ті завдання, котрі вирішує правовиховна робота у навчальному закладі. Громадянин – носій гідності та її захисник. Тому через посередництво цієї категорії визначаються свобода та успіх особистості. Гідність – складова авторитету громадянина, його самоповаги й поваги до інших. А повага до людини є умовою виховання (правового зокрема) і вкорінення поваги до суспільства.

Виходячи з наведеного, актуалізується проблема морального вибору студента, взаємообумовленість етичного та правового виховання. Аналізуючи сучасні дослідження, можна зазначити, що в основі морального вибору лежить процес визначення людиною моральних норм, правил і принципів поведінки в суспільстві з метою перетворення їх у значущі внутрішньо необхідні регулятори її соціальних проявів [12;13]. Саме тому дуже важливо вже під час навчання сформуванати основи правової та моральної поведінки, одним з проявів яких є дотримання стандартів академічної чесності.

Вочевидь, проблема поведінкових стандартів та академічної чесності у вищих навчальних закладах України виходить за межі суто освітянського середовища і зачіпає всі сфери суспільного життя, оскільки від якості підготовлених фахівців залежить поступальний розвиток нашої держави її конкурентоздатність у світі. Підтримка принципів академічної чесності у навчальному закладі є потужним механізмом правового виховання, важливим кроком до розбудови демократії, правової держави та правового суспільства.

Список використаних джерел

1. Ромакін В.В. Академічна чесність у вищій освіті / В.В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2002. – Педагогіка. – Вип. 7. – Т. 20. – С. 23-28.
2. Ярошенко Т. Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США) / Т.Ярошенко // Покликання університету: зб. наук. пр. / Відп. ред. О. Гомілко. – К.: РІА «Янко»; «Веселка», 2005. – 304 с.
3. Кодекс академічної «чесності» (чистоти) університету Меріленд. – Режим доступу: <http://studua.org/articles/2009/02/27/1767.html>
4. Цокур О.С. “Кодекс честі” в системі вищої освіти США / О.С. Цокур // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогічні науки. – 2009. – Вип. 150. – С. 57-62.
5. Гриньова М.В. Специфіка структурної організації та змісту діяльності студентського самоврядування у вищих навчальних закладах США / М.В. Гриньова // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 145. – С. 156-158.
6. Ромакін В.В. Академічна етика як передумова верховенства права / В.В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2006. – Педагогіка. – Вип. 33. – Т. 46. – С. 174-179.
7. Ромакін В.В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури / В.В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2010. – Педагогіка. – Вип. 123. – Т. 136. – С. 34-41.
8. Струнсе В. фон. Місія досяжна: підвищення академічної чесності в українській освіті / В. фон Струнсе // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України. – К. : Таксон, 2003. – С. 272-275.
9. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір / Л. Рижак // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. – Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 27-37.

10. Рей М. Академічна корупція в Україні / М. Рей // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України. – К. : Таксон, 2003. – С. 261-267.

11. Траверсе О. Соціальна відповідальність як змістовна складова політичного лідерства і політичного керівництва / О. Траверсе // Людина і політика. – 2004. – № 5. – С. 127-132.

12. Жорнова О. Формування студента як суб'єкта соціокультурної реальності / О. Жорнова // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 90-93.

13. Бахтін М. Формування духовно-моральних орієнтацій майбутніх робітничих кадрів – учнів ПТУ / М. Бахтін // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 80-86.

Калиновский Ю.Ю. Академическая честность как фактор правового воспитания студенческой молодежи

Проанализированы стандарты академической честности. Выявлена ее роль в правовом воспитании студенческой молодежи. Рассмотрены разновидности академической нечестности и ее негативное влияние на общественные процессы. Показана коррелятивность правового и морального воспитания.

Ключевые слова: академическая честность, правовое воспитание, академическая нечестность, правовая культура, молодежь.

Kalinovski J. J. Academic integrity as a factor in legal education of students

Analyzed standards of academic honesty. Revealed its role in the legal education of students. Species are considered academic dishonesty and its negative impact on social processes. Shown correlativity of legal and moral upbringing.

Key words: academic integrity, legal education, academic dishonesty, legal culture, youth.